

Брана Цветковић
ЕПИГРАМИ, ЗАГОНЕТКЕ, АФОРИЗМИ, КАРИКАТУРЕ IV
ИЗАБРАНА ДЕЛА БРАНЕ ЦВЕТКОВИЋА I–VIII

Библиотека
РАСКЛОП
Књига 3

Уредник
Александар Пејчић

Рецензенти
Проф. др Горан Максимовић
Проф. др Бојан Ђорђевић
Др Татјана Јовићевић, виши научни сарадник

Брана Цветковић

ЕПИГРАМИ
ЗАГОНЕТКЕ
АФОРИЗМИ
КАРИКАТУРЕ

Приредио, студије и критички апарат израдио
АЛЕКСАНДАР ПЕЈЧИЋ

Институт за књижевност и уметност

Београд
2022.

Научно издање *Изабраних дела Бране Цветковића I–VIII* настало је као резултат пројектног задатка у оквиру научног одељења *Српска књижевност и културна самосвест* Института за књижевност и уметност.

Copyright © 2022, Александар Пејчић
Copyright © 2022 овог издања, Институт за књижевност и уметност

САДРЖАЈ

О издању <i>ЕПИГРАМИ, ЗАГОНЕТКЕ, АФОРИЗМИ, КАРИКАТУРЕ</i>	9
ЕПИГРАМИ	15
Епиграми са карикатурама	180
ЗАГОНЕТКЕ	187
АФОРИЗМИ	203
КАРИКАТУРЕ	213

КРИТИЧКЕ НАПОМЕНЕ

Опште напомене: Епиграми, загонетке, афоризми	221
Посебне напомене о епиграмима: Варијанте	223

ПОГОВОР

Мајстор кратких форми: епиграми, загонетке и афоризми Бране Цветковића	227
--	-----

ДОДАЦИ

Изборна библиографија	243
Индекс имена	263
Речник мање познатих речи	265
Литература	267

О ИЗДАЊУ ЕПИГРАМИ, ЗАГОНЕТКЕ, АФОРИЗМИ, КАРИКАТУРЕ

Пред читаоцима је редак избор, кад је реч о српској књижевности, епиграма и загонетки у стиху. Било је песника и пре Цветковића и у његовом добу, који су писали епиграме, али нико није био толико плодан стваралац нити је ико досегао његову поетичку и версификаторску умешност.

Брана Цветковић је епиграме писао током целог свог стваралачког периода, од првих ђачких, руком писаних листова (*Ђаво*, *Церекало*) све до последњих бројева *Ошшаној жежа* 1941. Штампано их је у свим листовима у којима је давао и друге своје литерарне и ликовне прилоге, а тај број публикација је необично велики, о чему је било речи у Предговору прве књиге, *Песме, Рајорши*.

Ни епиграме он није објавио у засебној књизи, а планирао је пред крај свог живота. Све његове планове везане за издавање сабраних или изабраних дела омео је Други светски рат. Посебну почаст постхумно му је учинио мање познати писац и млађи савременик, Младен Ст. Ђуричић, који је саставио, својевремено запажену, антологију *Епиграми, ејишафи и ејиџрафи* (1962). У њој је највише Цветковићевих епиграма, чак тридесет осам, више него што је изабрао из опуса једног Змаја, Љубе Ненадовића или Милорада Митровића. Међутим, Ђуричићев избор је проблематичан јер је направио неколико грешака у исписивању наслова, а код епиграма који су штампани без наслова, сâм их је произвољно насловљавао, без приређивачких ограда. Уочио сам и грешке у прекуцавању, тачније у местимичним лексичко-синтаксичким променама стихова. И на крају, будући да је користио већи број периодичних издања у којима је Цветковић сарађивао, не може се рећи да је направио репрезентативан избор. Неколицина епиграма је могла бити изостављена, а наместо њих многи су други морали бити уврштени, а реч је о епиграмима из првог периода стваралаштва, до Великог рата. Само две године касније, појавила се у Загребу нова антологија епиграма *Без глаке на језику: џеиш сџољећа хрвајске и срџске ејиџрамаџиџе* (1964), коју је приредио хрватски књижевник и критичар Наско Фрндић. Фрндићев

избор Браниних епиграма је, иако сужен, естетски валиднији, али ни он није приређивачки поузданији (произвољности у давању наслова и алкавости у доношењу текстова, непотпуни и непрецизни библиографски подаци). Десет година касније, 1974, чувени сатиричар Алек Марјано (Алексеј Марјановић) објавио је у *Језу* „Изабране сатиричне стихове“ Бране Цветковића, посветивши му афирмативни предговор, у коме је нагласио потребу да се направи избор из целокупног опуса јер „у свим тим радовима Брана има радове антологијске вредности“ (Марјано 1974: 1–2). Марјано је изабрао чак педесет осам епиграма и једну Цветковићеву загонетку из *Ошишаној јежа*, не рачунајући песме и рапорте које је такође укључио у избор. Његов избор се може сматрати приређивачки поузданим¹.

У Цветковићевој рукописној заоставштини затекао сам само осамнаест епиграма, чистописа, такође и шест епиграма/исечака из новина. У дневним листовима пронашао сам близу четири хиљаде епиграма. С обзиром на то да недостају многи бројеви *Правде*, поготово је оштећена година 1908, да нема двадесет осам бројева *Епохе* из 1919. и 1920. године, да није боља ситуација ни са другим публикацијама (*За оцаџбину*, *Шшамџа*, *Новости* и др.), а да су сачувани само сви бројеви *Вица*, јасно је да овај, ионако велики, број епиграма није потпун. Ни сам Цветковић није био сигуран колико их је написао и објавио. У једном интервјуу у *Полицици* од 17. децембра 1928. године изјавио је да се тај број, до тог дана, креће око пет хиљада.

Извори за ово Издање су периодичне публикације и тек неколико рукописних редакција. Од изабраних епиграма само је неколицина прештампана. Мањи број епиграма, за разлику од афоризама, али ни њих није пуно, Цветковић је прештампвао кад су друштвене и политичке прилике то изискивале, јер написани и објављени у једном периоду, они нису губили на актуалности ни деценију, две касније. У тим случајевима нисам се слепо држао општег начела у текстологији да се бирају за Издање последње штампане редакције, јер у суштини ту се нема посла са новом, већ истом, без измена прештампаном редакцијом. Зато није било потребе да се код тих ретких примера нарушава књижевноисторијски континуитет.

Изузимајући Цветковићеве прве рукописне листове, први сачувани епиграми су они из његовог хумористичко-сатиричког листа *Сашир*. У почетку у рубрици „Пошалице и доскочице“ епиграме, обележене бројевима, писао је Милорад Ј. Митровић под својим познатим песудонимом *Мил. Косорић*, а потом је рубрику

¹ Овом приликом захваљујем колеги др Драгану Хамовићу, научном саветнику, који ми је скренуо пажњу на овај темат *Језа* и уступио ми на увид.

наставио да попуњава Цветковић својим епиграмима. У листу су они неједнако распоређени: некад у рубрику са рапортима, некад и у рубрике предвиђене за поезију. Епиграми у тој рубрици били су узастопно нумерисани. Онај мали број епиграма који немају наслов, а изостао је вероватно штампарским пропустом, насловио сам према првом стиху и ставио унутар угластих заграда. Епиграме у *Правди* потписивао је чешће завршним слогом *-шир*, у односу на завршни глас *-р* од псеудонима *сашир*. У другим листовима наилази се још на потписе: *-на*, *Б.* и *-АНА*. Само је у *Ејохи* и у *Ошишаном језу* епиграме потписивао својим надимком. Епиграме, као и неке рапорте из 1940. и 1941. године у *Ошишаном језу* није потписао због строге цензуре. Нема никакве сумње да је Цветковић аутор, не само зато што су излазили у његовој рубрици „Јежеве бодље“, већ што се лако препознају анализом стила и метричких карактеристика.

Поједини епиграми су жанровски на граници са Цветковићевом класичном сатиричком поезијом. То што је он неке епиграме објављивао у рубрикама предвиђеним за поезију (има таквих супротних примера са песмама), указује пре да је реч о колебању у погледу жанра, а не о штампарском пропусту. Рецимо, да наведем само један пример, песма *Једном кандигајшу райника* има одлике епиграма, али је структурно и поетички ближа класичној сатиричној песми, и зато се нашла у првој књизи. Она је и иначе објављена у рубрици предвиђеној за поезију. Исто се може рећи и за *Јежев райориш*, која је такође објављена у првој књизи.

Успостављен хронолошко-жанровски критеријум примењен је и у овој књизи. Сходно поетичким и формалним одликама жанрова, на првом месту доносе се епиграми, па карикатуре са епиграмима, затим загонетке у стиху и на крају афоризми, а иза њих, као ликовни прилог, сужен избор засебних Цветковићевих карикатура. Унутар жанровског реда, сви текстови су хронолошки разврстани.

За ово Издање изабрано је шестсто петнаест епиграма (615), не рачунајући оне са карикатурама. Већина њих није пропраћена посебним коментарима. Одређен број епиграма је појашњен коментарима датим у фуснотама испод основног текста (контекст, подаци о личности, догађају и сл.), али је важно напоменути да ни сви они нису били неопходни образованом читаоцу (нпр. *Баја Никола Пашић, Шиоле* → Стојан М. Протић). За израду коментара поред историографских публикација, лексикона, користио сам се и прегледањем дневне штампе, не само оних новина у којима је дати епиграм објављен, већ и других, наклоњених влади или оних који су се држали неутралније, како бих упоредио вести које Цветковић коментарише.

Водио сам рачуна да се од епиграма који су излазили у кратком временском распону, а тичу се исте политичке или друштвене теме, изаберу они књижевноуметнички најуспелији. Међутим, један број епиграма који варира исту тему, рецимо, Великог рата (уочи и после Видовданског атентата и првих година ратовања) уврштен је у већем броју, али сам се и том приликом придржавао естетских критеријума. У овом избору није било потребе за значајније ослањање на књижевноисторијски критеријум.

У књизи се доноси и неколико карикатура, које су објављиване као целина уз епиграме. Није мали број епиграма илустрованих карикатурама. Све оне нису могле бити донете у овом Издању. Када је значење епиграма допуњавано ликовним изразом/карикатуром, и није се могло избећи, дате су заједно. Будући да епиграми са карикатурама представљају засебну целину, они су одвојено распоређени, после прве целине епиграма. Укупно их је двадесет. Премда је ту нагласак на епиграму који се илуструје карикатуром, у наслову ове књиге нису посебно наведени. Након прецизно датираних епиграма, дата су и само три епиграма из рукописне заоставштине, и због тога нису распоређени у засебно поглавље (друго би било да се објављује већа скупина аутографа), већ су само издвојени напоменом у загради (Из рукописа).

Иза епиграма следе загонетке у стиху, које су, као и епиграми, неједнаке дужине (од форме катрена до дециме). Што се тиче загонетки у стиху, не располаже се сачуваном грађом у рукописној заоставштини.

Загонетке у стиху је спорадично писао до Великог рата у *Сатири* (1903) и једну у листу *Божих* 1907. године, а интензивно током 1919. и 1920. године када је био вредни сарадник листа *Ејоха*, од 9. септембра 1919. до 15. децембра 1920. године. У том периоду објавио је укупно, не рачунајући неколицину бројева који недостају, двеста осамнаест загонетки (218), а извесно је била још која. Потписивао их је својим чувеним псеудонимом *сатири*. Разрешење сваке загонетке следило је у наредном броју *Ејохе*. Разрешења сам у књизи донео у првом реду испод загонетке, унутар облик заграда. Касније је објавио још две загонетке у *Ошишаном језу*. Све имају општи наслов: *Загонешка?*, зато сам их приређивачки насловио узимањем првог стиха и стављањем у угласту заграду. У овај избор ушле су педесет две загонетке (52).

Испод сваког текста (епиграма, загонетка), као што сам то чинио и у претходним књигама, наведена је година настанка, али у овом случају и датум јер је ова поетска форма зависнија од друштвено-историјског контекста. Код оних епиграма који су објављени

у истом броју, обично два, ређе три-четири, библиографски податак навео сам само испод последњег у низу.

С друге стране, афоризме у прози, али и у стиху, почео је да штампа још у свом *Сатиру*. Ретки су афоризми потписани његовим иницијалом, већина их је без потписа. Ишчитавајући више пута све афоризме, упоређујући оне малобројне потписане Браниним иницијалом *Б.* и оне непотписане, могао сам с више поуздања да разрешим питање ауторства. Важно је напоменути да је већину афоризама које је штампао у *Сатиру* 1902–1903, штампао без измена, али и без потписа и у дневном листу *Време* 1930, у хумористичком додатку где је објављивао своје рапорте и песме. Афоризме је, што сам поуздано могао утврдити, објављивао и у *Божићу*, *Воденом цвећу*, *Вицу*, *Сјагалу* и *Ејохи*. Изабрано је укупно сто двадесет четири (124).

На крају, као илустрације, објављују се и пробране карикатуре познатих књижевника, Цветковићевих пријатеља и савременика. Уз те карикатуре није објављивао епиграме. Реч је о сачуваним исечцима из дневних листова са непотпуним библиографским подацима.

Треба скренути пажњу и на још неке краће форме које је Цветковић неговао, а које су због концепта и обима издања изостале у овом избору. У свом листу *Сатири*, али и у другим листовима у којима је уређивао хумористичку страну или био само сарадник, он је објављивао и вицеове, кратке шале, затим, што је његов засебни допринос, оригиналне Одговоре уредништва и Огласе. Реч је о пародијама огласа и уредничких одговора, тих пратећих рубрика дневних новина, које на духовит начин третирају опште људске слабости и незгоде (брачни, љубавни, трговачки проблеми и сл.).

Иза основних текстова, како је и предвиђено у начелима за ово издање, следе Критичке напомене, Поговор (*Мајстор крајњих форми: епиграми, зајонетке, афоризми Бране Цвейковића*), Изборна библиографија, Индекс имена, Речник мање познатих речи и Литература. У Изборној библиографији наведене су само оне штампане редакције које су послужиле за успостављање основног текста. Сви извори и потпуни подаци дати су у последњој књизи *Библиографија*.

У односу на дуге књиге Издања, у овој сам због обима био принуђен да садржај сведем само на поглавља. У другом случају, да сам навео све текстове у садржају, он би заузео више од двадесет пет страница.

Критеријуми за избор епиграма и зајонетки у стиху у основи се не разликују од оних предочених за поезију. И овде је пожељно да нема слабих места, стихова, песничких слика, нарочито што су то кратке форме, па су у њима упадљивији стилски, поетски и метрички

пропусти. Сагледавана је и тема, њена актуалност, али и сатиричка уопштавања. Они епиграми који се искључиво односе на тренутни, пролазни историјски мање важни догађај или на одређени, не тако значајан, поступак неке личности, па био то и Никола Пашић или Стојан Протић, нису уврштени. Епиграм, а такође и загонетка у стиху, која му је поетички сродна, мора имати упечатљиву, проницљиву хумористичку поенту. Важно је да се епиграмом и загонетком издваја карактеристична појединост, особеност групе, народа, нека менталитетска одлика, да се и темељи на посведоченом искуству, при чему се разуме да мисао не сме бити банализована и да, што нарочито важи за загонетке, логичко закључивање происходи из неког новог, неуоченог, живописног, духовитог опажања предмета, бића, појаве или неке егзистенцијалне ситуације.

Александар Пејчић

ЕПИГРАМИ

НЕКАД И САД

Докле беше стара ера,
Писала су гушчја пера,
Сад у ово доба таме,
Пишу многе гуске саме!
(28. април 1902)

ЂАР

Због њих беше свега,
Због њих зло се склапа –
Земљи беху чир!
Бог је узô Њеџа¹,
Њу² је узô папа,
Сад царује мир!

ПРОЗА

Љубав лепа
Није слепа
Све до гроба.
Брак излечи
И избечи
Ока оба!
(5. мај 1902)

¹ Мисли се на краља Милана Обреновића који је преминуо 11. фебруара 1901.

² Мисли се на краљицу Најталију, која је иакође била разочарана женидбом краља Александра, ше је из кайриса прешла у католичанство ше године. И након брака, Милан и Најталија су се жестоко сукобљавали по свим питањима, једино су били сагласни у осуди избора сујруте њиховог сина јединца. Још док су били у браку, њихове свађе испуњавале су сшуйце дневне шшамје и биле предмет оговарања.

МОДЕРАН ЗАПИС

Заљуби л' се жена,
 Анђео је прави –
 Заљуби л' се човек,
 Будала се јави!

ЗАМАЗАНО

Песма од 8 реди

Замазано овде шта је?
 Ако који траже,
 Велимо им: шта је, да је,
 Не сме да се каже.³

ОДЛОЖЕНО

Сваке године, месеца маја,
 Било је крупних догађаја –
 Ове године, због мајске кише,
 За сувљи месец то одложише.⁴

СЛАБА ВАЈДА

На Великој школи катедре су *и*разне,
 Налетеле на њих величине разне.
 Али која вајда у том послу њином –
 Празнина се никад не пуни празнином.
 (9. јун 1902)

БЛАГОСТАЊЕ

Понела година!
 О, да срећних дана!
 Понело је грожђе,
 Понела је храна,

³ Сашира на цензуру. Епиграм *гаи* испод црном бојом зашамњеној квадрати.

⁴ Нехотице, Цветковић као да најављује крвави мај, наредне 1903. године.

Понеле су шљиве
И плодом се ресе –
Ох, све ће то зај'дно
Порез да *донесе!*...
(30. јун 1902)

ЈЕДНОЈ ДАМИ

Ко те види, трепери му груд,
Ко те чује, обузме га жуд,
Кога дирнеш, скамени га студ,
Ко те узме, тај је збиља луд!
(14. јул 1902)

ЈЕДНОМ ПИСЦУ

Оригинално хтео би да пишеш,
Та те чежња свуда прати стално,
Ја ти велим: пиши како мислиш,
Али увек *мисли оригинално!*
(11. август 1902)

ЗАГРЕБАЧКИМ ГЛУМЦИМА

„Србима“

„Хрвати смо!“... И ту ничке
Попадасте сред те клике –
Кô хетере кукавичке –
Обрукасте уметнике!
Али ко ће да искија
И куд ће вам душе гадне,
Кад се сврши комедија
И завеса када падне?⁵
(1. септембар 1902)

⁵ Један од њих издајника био је српски глумац из Хрватске Миливоје Барбарић који је многе Србе пријављивао аустријским властима да шобож се спремају освету против Хрватима због њиховог пребијања Срба у Зајребу, Госпићу и другим местима. Други глумац који се нечасно донео био је Михаило Миша Димиријевић. То је био први покушај епичког чишћења Срба на почетку 20. века.

ДВА ИЗРОДА

О, чим за бес чуше –
 Без икакве силе –
 На Српство пљунуше
 И Миша и Миле!
 И пљују све више,
 Сад их Српство пече!
 Кад се потурчише,
 Кад се чалма стече?!
 Али време ту је
 И дани се ближе,
 Што се данас пљује,
 Сутра да се лиже.
 И тад ће да плате
 Те „сигурне врбе“ –
 Нит су за Хрвате,
 Још мање за Србе!⁶
 (8. септембар 1902)

ЛЕПА КЊИЖЕВНОСТ

„Лепа мати, а ружна деца!“
 Знамо ту повест тужну.
 И наша „лепа књижевност“ јеца,
 Јер рађа децу ружну!

ПОЛИТИКА

Политика – непоштена жена!
 Гнусном блуду одавно је вична.
 Није страшно што је непоштена,
 Опасно је што је – хистерична!
 (6. октобар 1902)

„ЗМАЈ“ КÔ ЗМАЈ

Нове песме, а Змај стари,
 Па се песме тужно вију!

⁶ Видети претходни коментар.

Неки кажу: „Змај се квари
И сад прави – чеврнтију!“
(20. октобар 1902)

СВИЊИ У КАПУТУ

За учтивост немаш чувства,
Ал' бар знадеш из искуства –
Та, дабоме, то већ зна се –
„Да би човек свиња постô,
Није нужно, сасвим просто,
Да се роди као – прасе!“
(27. октобар 1902)

НАША ШТАМПА

Наша штампа угњетана
Бунила се сваког трена,
И страшно се напињала
Реч док јој се није дала.
Кад слободна доби крила,
Ужасно је – забаздила!
(10. новембар 1902)

НАША ЖУРБА

Кажу: „Србин журно хита
Да пре стигне своје смеру.“
Јест, за ручком он већ пита:
„А шта има за вечеру?“

САТИР – НАШОЈ ШТАМПИ

Ако ме баш зверка
Растргнути мора,
Пош'љите ми лава,
Ал' немојте – твора!

? [Измеђ наших и Бугара]

Измеђ наших и Бугара
 Опет нека љубав цвета,
 То је љубав она стара,
 Ал' ће бити – нова штета!
 (23. новембар 1902)

ЂУРЧИНУ

Ти се вину
 У висину,
 О, Ђуре – Ђурчину!⁷
 Род те неће мимоићи,
 Славан ће ти спомен дићи,
 Ал' „у – Јагодину“.
 (8. децембар 1902)

„МОПСУ“ САВИ⁸
 – На шалу у „Сељи“ –

Ни на реп ти нисам стао,
 Нит ти *они*⁹ на реп сташе,
 Ал' си ипак заурлао:
 Што у Минхен мене слаше!
 Е, па кад те и то гребе –
 Због зависти тако луде –
 У Беч ћемо послат' тебе
 Кад *изложба њаса буде!*

ВОЈИСЛАВЉЕВ СПОМЕНИК

Ово није ради вица,
 Ал' „одбору госпођица“
 Док толики прилог стигне

⁷ Милан Ђурчин (1880–1960), српски песник, кришчичар и преводилац.

⁸ Сава М. Шибалић, власник и уредник шаљивој листи Сеља (1902).

⁹ Мисли на краљеве, Милана и Александра Обреновића. Цветковић је као државни ишшомац похађао Ликовну академију у Минхену. Видети Предговор првој књизи Песме, Рапорти.

Да Војславу спомен *дијне*,
 Сâм ће Војслав до тог доба
 Да се *дијне* из свог гроба!¹⁰
 (15. децембар 1902)

ЈЕДНОЈ ВЕРЕНИЦИ

Твој ће чауш, са чутуром,
 Да ми јави једног дана:
 Да се топиш брачном буром,
 Да се „одби бисер грана!“
 Можда ће ми тешко бити –
 Жар не стапа ледну санту –
 Чутуру ћу сву испити,
 Ал' везаћу за дар – канту!
 (25. децембар 1902)

СТАРО ТУЦЕ НОВИХ ЧЕСТИТАКА

– О Новој години –

1. Пензионарима

Кô што знате, више-мање,
 За „примање“ ви сте;
 Прим'те моје честитање
 Кад пензију нисте!

3. Сирошњи

И цифром и словом
 Ти тежиш за паром,
 Ал' у лету новом
 Биће све по – старом!
 (1. јануар 1903)

ЈЕДНОМ МУЖУ

„Ксантипа је жена моја,
 Па ми живот киси...“¹¹

¹⁰ Реч је о вишегодишњем прикупиљању новца за подизање споменика Војиславу Илићу. Споменик је подигао Одбор београдских девојака 1903. године.

¹¹ Ксанџија је била зла, горонадна жена Сокарашова. Често се њено име користило као синоним за злу жену, оштроконђу.

Ксантипа је жена твоја,
Ал' ти Сократ ниси!
(26. јануар 1903)

СМЕШАН МИР

Рат је стекò силну снагу,
Па не верма „мир у Хагу“,
Спрема крвав пир!
Молим, зар Хаг није јачи?
Не, он смехом протумачи:
„Ха-ха-ха-шки мир!“
(9. фебруар 1903)

КРАТКО – ЈАСНО

Хвалити: оно што је било;
Кудити: оно што је сада;
И тражити што се не да,
То је: прошлости нам крило
И садашњост наша млада
И будућност наша бледа.
(2. март 1903)

КРИЗА

Кад из ове друге кризе
Једва ниче нова влада,
Мене нешто чудно гризе –
Да смо сада кò никада
Опет близу неке кризе.
(30. јануар 1904)

„НА СТРАХ ВРАГАМ“

Ова влада, шака јада,
Од маковог зрна мања,
Пред звездом се скромно клања,

А у главу и не гледи,
 За њу само звезда вреди.¹²
 (9. октобар 1904)

ПОСКОЧИЦА

Више као жалопојка

Од беседе до беседе,
 Све нам више наде бледе!
 Од адресе до адресе
 Све нас јача зебња тресе!
 Од Скупштине до Скупштине,
 Све се веће бруке чине!
 Од Србије до Србије,
 Било Срба, сад их није!
 (5. октобар 1905)

ПОМРАЧЕЊЕ

Звезде бледе. Сјај им спира
 Окрвављен Мај.
 Па су жељне мрачног мира,
 Да сакрију вај.
 И отпашће са мундира
 И – биће им крај!¹³
 (5. новембар 1905)

ТАКО ЈЕ

Ко убија, убица је,
 И свој образ каља.
 Убица је, па ма да је,
 Убио и – краља!

¹² Алузија на шзв. звездаше, односно официре и све заверенике који су негују по ситуацију краља Пејтра на престо сви одреда одликовани Карађорђевог звездом, која је постала најпрестижније одликовање, заменивши Орден Милоша Великог и Таковски крст династије Обреновић. У шим првим годинама, након преврата, завереници су прилично ушницали на власти.

¹³ Видети претходни коментар.

НАРОДНА ХИМНА

„Боже правде, ти што спасе
Од пропасти до сад нас.“
Помоз' да се „звезде“ згасе,
Па нека нам светли – гас!

„Моћном руком води, брани,
Будућности српске брод“,
Све убице потамани,
Молити се српски род!
(6. новембар 1905)

МОЋ НАВИКЕ

Склоните ли све звездаше
Да сви иду, узму капе,
Ког ће посла да се маше? –
Куд ће? – Ић' ће у – касапе!¹⁴
(13. децембар 1905)

ЛОМ

Тиранство се сапе,
Па ништа не запе –
И слобода сину,
Нико и – не кину!
Убише и Краља
И то се отаља!
Ал' смрт *шпедитера*
Лом Србијом тера –
Ломе копља, пера!
У бој сваки смера
Земља нам је цела
Листом узаврела!...
Све због – шпедитера!...
О, ал' смо ти, Боже,
Нико и никтоже!...
(14. децембар 1905)

¹⁴ Алузија на још срамнији чин њих српских официра коју су исказивали мртва тела краља Александра и краљице Драге након што су их бацили са балкона двора.

СВЕ ДАЉЕ ВОДА НОСИ

Догађај је мајски – после оног слома –
Подигао војсци и моралну страну,
Јер сад беже из свог официрског дома,
Па забаве дају у старом шантану!¹⁵
(16. децембар 1905)

ЗА СЕБЕ

Разбојници, кад су Краља секли,
„Биће боље“, народу су рекли.
И народ је заћутò и чекò...
Сад се бране од народне воље!
„Ми смо рекли: нама биће боље!
Теби, Роде, нико није рекò!“...
(10. јануар 1906)

ПРЕЧА ПОСЛА

Трговински рат прети из Беча,
И за борбу већ припреме чине.
Наша влада има посла преча –
Води борбу – за избор општине!...
(12. јануар 1906)

СТАРА ПЕСМА

Нову владу – да се спасе стање –
Праве, кажу, од звездашке силе!
Као, баксем, ове досадање
Нису исто тако њине биле!...
(18. јануар 1906)

¹⁵ Алузија на стару Позоришну кафану, која је променила своју физиономију после рушења Дарданела, и послала ново престижно специјалне бојне, уметника, књижевника... Налазила се на дну Васине и Доситејевој улице. До 1903. године она је била место окупилања монденских грађана, бојних синова, младих официра и виших државних чиновника.

ПОСЛАНИЦА

Ви свемоћни со звездоју,
 Чујте још и ову моју,
 Можда није јака:
 Дан нам свиће, хвала Богу,
 А звезде сјати могу
 Само усред мрака!

У ПРИЛОГ ПОСЛОВИЦИ

Некима баш се свиди
 Да нечим кресе груд'!
 Чег се паметан стиди,
 Тим се поноси луд!...¹⁶
 (19. јануар 1906)

БЛАГО НАМА
СА ДЕМОКРАТАМА

Некад Јаша¹⁷
 Био без марјаша,
 А сад Јаша
 Има два салаша!
 То изнаша
 Да је влада наша
 Сека-Даша
 „Демократијаша!“

НЕРЕШЕНА ЗАГОНЕТКА

„Крвљу мајском тамнина је спрана,
 Дан је свано, блеснула му моћ!“ ...
 Па кад свану, зашто од тог *дана*
 Звезде *шрејше* и царује ноћ?!
 (22. јануар 1906)

¹⁶ Алузија на звездице, шј. офицере заверенике.

¹⁷ Алузија на Јашу Продановића (1867–1948), политичара, новинара и књижевника. Оштрижван је да се бавио нечасним радњама, да је постојао сарадник страних служби. Чињеница је да је за крајко време постојао веома имућан. Куловоа куће и таздинства по Србији и Војводини.

СЛАБА ВАЈДА

Крв убице мраком гони,
 А за њима жртве језде!...
 Те страхоте знају *они*,
 Због тог мрака носе – звезде!...
 (24. јануар 1906)

ПОЛТРОНСТВО

Убише Краља у крвавој хајци
Синови блудни, умотани тмином!
 А *ојџац* шаље сâм краљевој мајци
 Своје горке сузе за закланим сином!¹⁸
 (27. јануар 1906)

ЈЕДНОМ ФИЛОЛОГУ

Искривиш ли само ногу,
 Дићи ће се хук:
 „Живео нам, живео нам,
 То је нови Вук!“

У тебе је памет крива
 Кô навијен лук –
 Па опета нит си био,
 Нит ћеш бити Вук!
 (2. јун 1906)

ЗАР ЗА ТАКО ВРЕМЕ КРАТКО...

Деветсто и треће
 Клицаху од среће:
 „Народ њега воле!“
 Деветсто и шесте
 Чујеш псовке честе
 И вичу му: „Доле!“¹⁹
 (8. јун 1906)

¹⁸ Мисли на изјаву саучешића коју је упутио нови краљ Пејшар Карађорђевић мајци краља Александра, краљици Најшалији Обреновић.

¹⁹ Алузија на краља Пејшра Карађорђевића.

ПОСЛАНИЧКИ РАЧУН

Скупштина је пуна граје!
 Седница је свака бурна!
 Знате л' зашто? – Дуже траје
 И скупштина и – дијурна!
 (5. јул 1906)

ИЗ БЕЗДИМНОГ У ДИМНИ РАТ

Србин неће, Прија²⁰ нуди,
 Због топа се и понеше...
 То питање што топ гуди,
 Топови ће и да реше!...
 (6. јул 1906)

ИЗ ЖИВОТА

Неки људи своју срећу
 Спазе само у несрећи,
 И у својој маленкости
 Увере се да су већи...
 (29. јул 1906)

МАЈКА ДРЖАВА

Непризнати, од државних пара,
 Дижу куће на свакоме ћошку,
 А признатог књижевника стара
 Са'рањују о државном трошку!
 Ту држава свуд кô мајка стиже:
 Непризнатом вечно куће ниже,
 Признатоме *вечну кућу диже!*...²¹
 (15. август 1906)

²⁰ *Посрдни назив за Аустроујарску. Спор око набавке топова за српску војску. Аустирија је захтевала да Србија набави оружје од Шкоде.*

²¹ *Алузија на според Сивана Сремца, који је сахрањен о државном трошку са великим почасћима на Новом гробљу.*

ПАРАСТОС СА ИГРАНКОМ

Што је војска некад сјала,
 Што је земља процветала,
 Милану²² је вечна хвала.
 Ал' сад војска без морала,
 Место помен да му дала,
 Са балом се изиграла!

.....
 Српска војско, ал' си пала!...
 (30. јануар 1907)

ТАЧАН РАПОРТ

С Чукарице рапорт овако се скресô:
 „Полиција није пуцала у месо!“
 А ко би се могô с полицијом бости –
 Да није у месо, али је у кости!²³

ЗВАНИЧАН ИЗВЕШТАЈ

О мртвима (пет-шест глава)
 У штрајкачкој тами,
 Полиција извештава:
 „Убили се – сами!“²⁴
 (6. март 1907)

СОЦИЈАЛИСТИМА

Њином вођи Пашић даје
 Златом препун ћуп,
 Да држи док митинг траје,

²² Мисли на краља Милана Обреновића који је реформисао српску војску, дао знаћан дојринос њеној модернизацији, и у ојреми и у школовању официрској кадра, шћио је дало одличне резултате током Балканских ратова и Великој рати.

²³ Реч је о штрајку радника немачке шећеране на Чукарици, који се завршио поћибијом и рањавањем радника. Између осћилој, штрајк је избио збој нејошћовања йрава радника (званично радно време било је десет сати, а у пракси немачке тазре су их шћерале да осћају у фабрици и дуже од шћој времена, и до дванаестй часова.) Није се сазнао шћачан број поћинулих, јер су многи сщрадалници бачени у Саву.

²⁴ Полиција је нећирала убиства.